

# ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОГО СУПРОВОДУ ДІТЕЙ, ЯКІ МАЮТЬ ПОРУШЕННЯ ОБРОБКИ СЕНСОРНОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Дем'янчук Ю.Ю.,

викладач кафедри соціальної та практичної психології  
Житомирського державного університету імені Івана Франка,  
м. Житомир, Україна

Однією із задач центральної нервової системи є сприймання рецепторно-сенсорної інформації (слухової, смакової, нюхово, зорової, тактильної, пропріоцептивної, вестибулярної), її обробка і відповідна емоційно-поведінкова реакція організму на такі зовнішні стимули (див.Рис.1). Вперше цей процес був науково обґрунтований американським ерготерапевтом А. Джейн Аєрс (А. Jean Ayres) у 1950-х р.р. і отримав назву – сенсорна інтеграція. Дослідниця припустила, що дисфункція сенсорної інтеграції спостерігається у випадках зниженого роботи сенсорних нейронів, що можуть призводити до порушень психофізичного розвитку та соціальної інтеграції [1].

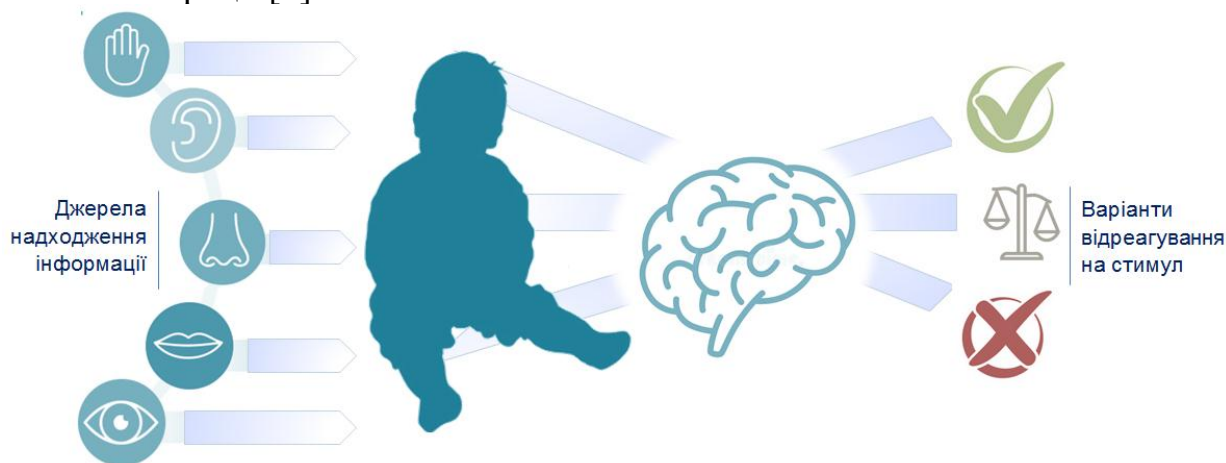


Рис.1. Процес переробки сенсорної інформації (графіка)

Такі обмеження в інтерпретації сенсорної інформації можуть призводити до проблем у навчанні, спілкуванні, поведінці, координації рухів та м'язового тону. І зазвичай проявляються у вигляді гіпочутливості або гіперчутливості до окремих зовнішніх стимулів, що мають специфічні проявлення, такі як:

надчутливість до сенсорних стимулів (звуки (страх гучних звуків, відсутня реакція на власне ім'я), світло, деякі фактури (однотипна їжа, специфічні вподобання в одязі і т.д.);

проблеми з предметно-маніпулятивними діями (використанням ножиць, столового приладдя, ліплення, малювання, тощо);

рухова активність і координація (гіпо-/гіпер рухова активність, розлади м'язового тону, загальна незграбність, проблеми з їздою на велосипеді/роliках, уникання або захоплення гойдалками, труднощі розрізненні правого та лівого боків);

труднощі у навчанні (складнощі засвоєння письма і читання, пропуски букв, утруднення з переписуванням);

фізично-тактильне сприйняття і розвиток (міцні обійми, ходьба навшпиньках, чутливість до тактильних торкань, сповільнений/обмежений фізичний розвиток);

емоційно-вольова сфера (труднощі в концентрації уваги, імпульсивність, швидка стомлюваність);

соціальна взаємодія (відмова від контактів, низький поріг чутливості до близькості іншої особи);

затримка розвитку мови, тощо.

Сучасні підходи реабілітаційного супроводу у дітей, які мають порушення обробки сенсорної інформації пропонують використовувати спеціально обладнані приміщення – «сенсорні кімнати», які вміщують різного роду стимулятори (сенсорні планшети, пісочниці, басейни; тренажери та балансири для розвитку дрібної/великої моторики і координації рухів; світлові, звукові та тактильні панелі, розвиткові ігри, тощо), де можна проводити індивідуально орієнтовані заняття [2]. Окрім того, у цих кімнатах дитині пропонуються і релаксаційні заходи, оскільки, часто спостерігається сенсорне перевантаження, що проявляється у фізіологічних симптомах (пришвидшене серцебиття, почервоніння/блідість шкіри, болі у животі, нудота), емоційній нестабільності (істерики, плач, агресії/аутоагресії), стереотипії поведінки (ехолалії, стереотипні рухи тіла або його частин).

Робота з дитиною будується на принципі комплексності, тому батьки/опікуни також отримують практичні завдання та рекомендації для можливості систематичної та послідовної підтримки розвитку дитини і поза кабінетом. Дома пропонують впроваджувати певні ритуали («обійми перед сном», «винагорода за виконане завдання» і т.д.), розбивати завдання на декілька частин і використовувати таймери/пісочні годинники (15 хв. роботи над завданням і 5-10 хв. перерви), використовувати візуальні схеми для планування часу (календарі, планери дня), використання «сенсорної коробки» з завданнями тощо.

Використання технологій сенсорної інтеграції вимагає від спеціалістів дотримання основних положень у роботі з дитиною, які орієнтовані на постановку та досягнення чітких цілей (страх гучних звуків, непосидючість, тощо), на послідовність і систематичність у сенсорній стимуляції враховуючи особливості нервової системи та темпів засвоєння нового досвіду, на включення дитини у природне середовище, що дозволить максимально екологічно та поступово сформувати у дитини навички усвідомленої реакції на зовнішні подразники і адаптувати її до життя.

#### Список використаних джерел:

1. Айрес, Э. Дж. Ребенок и сенсорная интеграция. Понимание скрытых проблем развития / Э. Дж. Айрес; [пер.с англ. Юлии Даре]. М.: Теревинф, 2009. 272 с.
2. Литвин Н. І., Борецька О. В., Сойко О. В. Комплексна психолого-педагогічна реабілітація дітей з особливими потребами засобами сенсорної інтеграції. Психологія: реальність і перспективи. 2018. Вип. 10. С. 94–100.